

ASA-10 Mielonen Eevamaria(UM)

28.03.2022
JULKINEN

Asia

EU-Kiina virtuaalinen huippukokous 1.4.

Kokous

01.04.2022 - 01.04.2022

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Vuoden 2022 EU-Kiina-huippukokous on määrä pitää virtuaalisesti 1.4. EU:ta edustavat Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Charles Michel ja komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen. Kiinaa edustavat presidentti Xi Jinping ja pääministeri Li Keqiang.

Huippukokouksen valmistelut ovat olleet esillä pysyvien edustajien komiteassa (Coreper II) 18.3., kauppapoliittisessa komiteassa (TPC) 4.3. sekä Aasian ja Oseanian COASI-työryhmässä 24.3. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvia kysymyksiä on lisäksi käsitelty poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteassa (COPS) 22.3. EU-Kiina-huippukokouksen valmistelu oli myös Eurooppa-neuvoston 24-25.3.2022 asialistalla.

EU ja Kiina ovat olleet strategisia kumppaneita vuodesta 2003; huippukokouksia on järjestetty vuodesta 1998 lähtien lähes joka vuosi. Vuoden 2020 maaliskuulle suunniteltu huippukokous toteutui Covid-pandemian vuoksi virtuaalisesti kesäkuussa, mutta samalle vuodelle suunniteltu erityishuippukokous Leipzigissa, johon Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan ja komission puheenjohtajan ohella olisivat osallistuneet myös kaikki EU-jäsenmaat, ei toteutunut. Vuoden 2021 aikana olosuhteet (EU:n ihmisoikeuspakotteet Kiinalle, Kiinan vastapakotteet EU:lle, matkustusrajoitukset koronapandemian vuoksi sekä Pekingin talviolympialaiset) eivät mahdollistaneet huippukokouksen järjestämistä. Korkean tason keskusteluyhteyttä Kiinaan on kuitenkin ylläpidetty muilla korkean tason keskusteluilla EU-johtajien ja jäsenmaiden taholta.

Tavanomaisesti huippukokousta edeltävät korkean tason talousdialogi (HED), korkean tason strateginen dialogi, ja ihmisoikeusdialogi. Talousdialogi sekä energia- ja digidialogi on määrä järjestää huippukokouksen jälkeen. Korkean tason strategista dialogi on määrä järjestää myöhemmin vuoden 2022 aikana. Kiina ei ole myöntynyt ihmisoikeusdialogin järjestämiseen vuoden 2019 jälkeen.

Suomen kanta

- Suomi pitää tärkeänä, että vallitsevassa tilanteessa EU-Kiina-huippukokous keskittyy ensisijaisesti Euroopan turvallisuuden kannalta keskeiseen Ukrainan kysymykseen. EU-Kiina-suhteiden tila edellyttää kuitenkin myös korkean tason keskusteluja suhteita hiertävistä tekijöistä.
- EU:n tulee korostaa Kiinalle, että sillä on P5-maana ja Venäjän kumppanina erityinen vastuu pyrkiä vaikuttamaan Venäjään sotatoimien lopettamiseksi.

- EU:n tulee viestiä Kiinalle, että Kiinan asemoitumisella Ukrainan sotaan ja Venäjän kumppanuuteen on vaikutuksia EU:n ja Kiinan väliselle yhteistyölle. Samalla EU:n on pidettävä huoli myös siitä, että se ei kärjistä vastakkainasettelua ja aja Kiinaa tiiviimmin Venäjän puolelle.
- Kiinalle tulee viestiä myös siitä, että Euroopan turvallisuutta koskevat ratkaisut ovat EU:n ydinintressejä; suvereenit valtiot tekevät omat ratkaisunsa itsenäisesti ja pitävät kiinni valinnanvapaudestaan näissä ratkaisuissa.
- EU-Kiina-suhteen tilasta käytävässä keskustelussa tulee keskittyä EU:n omien intressien kannalta keskeisiin kysymyksiin. Näistä ovat kauppa- ja taloussuhteet, ilmastonmuutos sekä Aasian alueellinen vakaus.
- Ihmisoikeudet ovat merkittävä osa EU:n ja Kiinan vuoropuhelua. On tärkeää, että Kiinan ihmisoikeustilanne otetaan esille myös korkealla poliittisella tasolla.
- Suomi pitää tärkeänä, että EU toimii huippukokouksessa vahvasti ja yhtenäisesti.

Pääasiallinen sisältö

Huippukokouksen on määrä jakaantua kahteen osioon, jossa strateginen keskustelu käydään todennäköisesti Eurooppaneuvoston puheenjohtaja Charles Michelin, komission puheenjohtaja Ursula von der Leyenin ja Kiinan presidentti Xi Jinpingin välillä, ja kattavamman agendan keskustelu käydään EU-johtajien ja Kiinan pääministeri Li Keqiangin välillä.

Huippukokousvalmisteluissa jäsenmaat ovat olleet laajalti yksimielisiä siitä, että Venäjän 24.2. Ukrainassa käynnistämä sota ja sen seuraukset vaikuttavat laajalti niin Euroopan kuin koko maailmankin tilanteeseen. Tämän johdosta EU-Kiina huippukokousta ei voida järjestää tavanomaisessa muodossa, jolloin kokouksessa käsiteltäisiin kattavasti kaikkia EU:n ja Kiinan yhteistyöalueita, tavoiteltaisiin konkreettisia tuotoksia ja neuvoteltaisiin yhteinen lausunto. EU on esittänyt Kiinalle, että huippukokouksen pääaiheet olisivat Ukrainan tilanne ja EU-Kiina-suhteiden keskeiset haasteet.

EU näkee keskustelut Ukrainasta Kiinan kanssa merkittäviksi siitä syystä, että Kiinalla katsotaan Venäjän kumppanina olevan mahdollisuus ja siten myös vastuu vaikuttaa Venäjän toimiin. EU on kiinnittänyt huomiota myös Kiinan Venäjää myötäilevään asemoitumiseen sekä Ukrainan tilanteen että Euroopan turvallisuusjärjestelyjen (ml Naton laajentuminen) osalta. EU seuraa tarkkaan, aikooko Kiina kompensoida taloudellisesti länsimaiden Venäjälle asetettuja pakotteita tai toimittaa Venäjälle suoraa tukea. Kiinan asemoitumisella ja toiminnalla on seurauksia EU-Kiina-suhteen kehittymiselle.

EU-Kiina suhteiden osalta esillä ovat keskeiset EU-Kiina-suhdetta hiertävät asiat, kuten Kiinan asettamat vastapakotteet mm. Euroopan parlamenttia kohtaan, investointisopimuksen (CAI) tilanne, Kiinan vuodesta 2020 jatkuneet mittavat matkustus- ja maahantulorajoitukset, taloudellinen painostus yksittäisiä jäsenmaita kohtaan, Kiinan ihmisoikeustilanne sekä alueellinen vakaus Aasiassa ml Etelä-Kiinan meri ja Taiwanin tilanne. Myönteisiä viestejä Kiinan suuntaan ovat EU:n halu ylläpitää keskusteluyhteyttä Kiinan kanssa, EU-Kiina-taloussuhteiden merkitys sekä yhteistyö mm. energian, digitalisaation ja ilmastonmuutoksen osalta. Muita mahdollisia agendalle nousevia kansainvälisiä kysymyksiä ovat Afganistan, Korean niemimaa, Iran/JCPOA, Myanmar ja Afrikka. Kiinalta ei ole vielä saatu sen ehdotuksia huippukokouksen agendalle.

EU:n ja Kiinan välillä ei tällä hetkellä ole voimassa olevaa strategista yhteistyöasiakirjaa (Agenda 2025), jonka neuvottelemisen oli vuoden 2019 huippukokouksen toimeksianto. Agendan sisältöneuvottelut eivät ajankohtaisen tilanteen vuoksi ole mahdollisia.

EU-Kiina-suhteet

EU-Kiina-suhteet ovat viilenneet vuoden 2021 aikana. EU:n vuoden 2019 monitahoisen lähestymistavan mukaan Kiina on edelleen sekä yhteistyö- ja neuvottelukumppani, taloudellinen kilpailija että järjestelmätason haastaja. Koska Kiina on viime aikoina nähty ennen kaikkea järjestelmätason haastajana, yhteistyöagendan hakemiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Yhteistyö erityisesti globaaleissa kysymyksissä on toivottavaa ja välttämätöntä. Samalla tilanne on nähtävä realistisesti: huolimatta EU:n yhteistyöhalukkuudesta Kiinan sisäinen kehitys ja suurvaltakilpailun kärjistyminen vaikeuttavat yhteistyöagendan toteuttamista.

EU on kiinnittänyt huomiota siihen, että Ukrainan sodan alusta lähtien Kiinan asemoituminen on ollut ambivalenttia: se ei ole tuominnut Venäjän hyökkäystä kansainvälisen oikeuden vastaisena eikä esittänyt Venäjälle vetoomuksia sotatoimien lopettamiseksi. YK:ssa Kiina pidättäytyi YKTN- (25.2) ja UNGA-äänestyksissä (2.3), mutta äänesti IAEA:ssa Venäjän kanssa päätöslauselmaa vastaan (3.3). Kiina on pyrkinyt esiintymään neutraalina tahona ja tukenut neuvotteluratkaisuun pyrkimistä osapuolten välillä huomioimatta sodan asetelmaa. Se on myös tukenut Venäjän vaatimuksia Euroopan turvallisuusratkaisuissa ja NATOn laajentumisen estämisessä.

Kiina vastustaa lännen pakotteita Venäjälle ja pyrkii estämään niiden heijastumisen sen talouteen. EU seuraa, rikkovatko Kiinan toimet mahdollisesti Venäjälle asetettuja pakotteita tai aikooko Kiina tukea Venäjään muilla tavoin. Tällä hetkellä Kiinan ei arvioida olevan halukas mittavaan taloudelliseen riskinottoon Venäjän puolesta, eikä se myöskään pysty merkittävästi kompensoimaan pakotteiden vaikutuksia lyhyellä aikavälillä. Vahva kansainvälinen vastareaktio pakottanee Kiinan pitämään hieman etäisyyttä Venäjään. Kiinan intresseissä on kuitenkin varjella suhteitaan EU:oon ja sen jäsenmaihin.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta (kirjallinen menettely) 1.4.2022

Ulkosuhdejaosto, kirjallinen menettely

Eduskuntakäsittely

Eduskuntaa on informoitu edellisestä, vuoden 2020 EU-Kiina-huippukokouksesta E-kirjeellä E 76/2020 vp sekä E-jatkokirjeellä EJ 11/2020 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

EU-Kiina huippukokouksen orientaatiodokumentti, Coreper II (18.3.2022): ST6526/2022

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eevamaria Mielonen(ASA-10) eevamaria.mielonen@formin.fi, puh. 050 357 6101

Arto Haapea (ASA-10) arto.haapea@formin.fi, puh. 050 348 5921

Marjo Kaller (EUE) marjo.kaller@formin.fi, puh. +32 473 530795

Marko Mäntylä (VNK/VNEUS) marko.mantyla@gov.fi, puh. 0295160576

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Asiasanat Hoitaa	Kiina UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, TEM, VNK, YM
